

לפני 25 שנה

בגיליון "העולם הזה" שראתה אור השבוע לפני 25 שנה בדו"ק הוקדשה כתבת עט לזמרת המעולה ליונל המסמך, שביקר בישראל. מאמר העורך, "הנרדף", הוקדש לוועדת חקירה ציבורית לבחינת נושא המימשל הצבאי. בגיליון פורסמו תמונות שצולמו בימי המנדט בחשאי, בעת הלווייתו של עולה הגרדום דוב גרונר, איש האצ"ל. הכתבה, "הדייג היחידה על הכנרת" הביאה את סיפורה של נורית וולף, העוברת כלילות עם בעלה בדין בימת הגליל.

כתבו המשוטט של השבועון באירופה, עמוס קינן, דיווח על סגרשתו בצויר פאבלו פיקאסו בפסטיבל הסרטים בקאן. כוכב הכדורגל הנודע, שיינץ גלור, תואר כיצד "דפקנו את הינקים!" על מסע הנצחונות של כדורגלני ישראל בארצות-הברית. בשער הגיליון: מתופף ג'אז ליונל המסמך.

אשה דיין על קברו של רוטנברג * הקרב על

חיפה * "לאכול נותנים קדחת בצלחת עמוקה..."

"העולם הזה" 969
תאריך: 10.5.1956

ובכסף שקיבל רכש דירה חדשה, בה השתכן עם ידידתו ועם בנו, איימה פרידה בהפרת תיקתקה. בעלה ביקש גט, ונתן קל בסירוב מוחלט. בתגובה הוא סירב להרשות לבנו לבקר אצל אמו. פרידה פנה תה למישרתה וסיפרה את כל הסיפור. השבוע נעצר קורט שפר לחקירה, באשמת ניסיון לרצח.

הווי

אין ברירה
בגני יונה, ליד רחובות, נמלט תרנגול-הודו מידיה של פרידה מרקו שביקשה להובילו לשוחט, חדר למטבח הצרף, הפך פתיליה בוערת, העלה את הצרף כולו באש, גרם ל-1200 ל"ז נזקים, יצא בשלום מן השריפה.

לא כל הנוצץ אשפה
ב"תל-אביב, נעצרה עוזרת-בית בנסר תה למכור תכשיטים בשווי של 300 ל"י. טענה להגנתה כי תכשיטים אלה משו"משים, נזרקו לפח האשפה עליידי מעבידתה.

פוי!
בירושלים, נעצר רוזי בן-עזרפיל שעה שהוציא שתי ל"י מכיסו של נוסע אוטובוס, הסביר לשופט כי הינו תייר מריכיה שבא לראות את הארץ ומבקש רשות לחזור למולדתו מאחר שהתאכזב מיחסה הלא-יפה של המישרת.

לא לעלות יותר!
בחיפה, ראה מנהל הרכבת בדאגה כי צד ממלאים נוסעים את קרונות הרכבת, החליט כי עלו מספיק אנשים, הורה לנהג לצאת לדרך 23 דקות לפני הזמן.

מחורון
בירושלים, החליט שופט השלום כי זול יותר להתקיף פקיד מאשר לקרוא לו "כלב" או "חמור", קנס את יעקב טומר ב-20 ל"י עבור העבירה הראשונה וב-75 ל"י עבור העבירה השנייה.

אנשים

פרק היסטוריה לא ידוע העלה כתב אלמוני בחירות, עיתון תנועת החרות, בימות הזכרון לחללי האצ"ל. בספרו על מריבות ההגנה-אצ"ל תיאר כיצד "אנשינו היו רואים את הארוחות הנשלחות לנקודות ההגנה (בימי המאורעות), בעוד הם קיבלו לחם יבש עם סרדינים, בתוספת ביצים לפעמים. ארוחה עם פרוסת גניק נחשבה לחגיגת" לפי אותו כתב, חיבר באותם ימים מי שהיה אחרי-כך ראש הלח"י, אברהם שטרן (יאיר) את הפיומן: "לאכול נותנים קדחת" בצלחת עמוקה...

בתגובה על התקפות שתוקפים אותו אנשי נטורי קרתא, אמר אלוף-מישנה הרב שלמה גורן, הרב הראשי לצה"ל, השוכב חולה בבית-החולים: "נטורי קרתא אומרים שאני חולה באדמת, אך הרוטא קבע שזו צהבת."

נסגע, והיא לא יכלה יותר לשלוט על פעולות רגליה. היא נאלצה להישאר בבית. היחסים בין בני הווג התחדדו. למראה אשתו הגכה התעצבן קורט. וצעק לא פעם על בנו ועל אשתו. באווירה זו, קשה היה לשמור על מהלך חיים תקין. ההורים החליטו לשלוח את בנם למוסד בקריית-עמל, על מנת שלא תיפגע נפשו ממראה הקטנות של הוריו.

מנות רעץ קטנות. לעיתים קרובות החל קורט מאחר לשוב לביתו או נעלם לימים שלמים. לאשתו הסובלת היה אומר בחמלה: "מסכנה, במקומך הייתי אוכל זכוכית ובלבד שלא אשאר במצב כזה." פרידה שחשדה כי בעלה שוב אינו נאמן לה, מאסה אף היא בחיים. "אילו רק היה לי העוז", לחשה, "הייתי מתאבדת!" קורט השיג את הרצל הנחון. תחילה פנה לרופא ממכרי; הלה גירשו מביתו. הוא פנה לבתי-מרקחת. קנה כמיות קטנות של גלולות לומיגל, סם-הרדמה הנמכר במנות זעירות ללא פיקוח.

כן, לא החיפאים הדאיגו את אבא חושי ורועציו. החשש היה מפני הופעתם של אנשי נטורי קרתא, בהנהגת רבם עמרם בלוי.

חיפה איננה ירושלים! קראו אנשי אבא חושי בקולי קולות, ועשו את הכל כדי להצדיק טענתם. כי אילו היה גדוד של הלגיון הערבי מתכוונן להתקיף את תערוכת התעשייה, לא הייתה מישרת חיפה יכולה לתכנן הגנה יעילה יותר מזו שתוכננה השבת.

כל המבואות לכיכר נחסמו בגדרות תיל; פלוגות מישרתה, על ציודן המלא, כולל מסיכות גאז, עמדו במצב הכן; רמקולים הותקנו על הגגות, כדי להשמיע עצות למפגינים שיבואו להתפור בדרכי שלום; מכוניות כבאים עמוסות צינורות וגרזנים התכוננו לדרכי מילחמה. אפילו אמבולנסים המתנינו במקום.

ג'ויים של שבת. שעות ארוכות המרתינו ההמונים לקרב הגדול, אך ההצגה נמנעה מהם: איש לא הופיע להפגין.

הלוויית עולה הגרדום דוב גרונר

השבוע לפני 25 שנה פירסם העולם הזה לראשונה סידרת תמונות ממסע הלווייה של דוב גרונר. התמונות צולמו בחשאי בידי שמואל בן-אורי. בתמונה נראים אנשי האצ"ל שהסתננו לטכס בהסוואה של אנשי מניין מטעם החברה קדישא, תוך שהם מערימים על מישרת המנדט.

באחד מערבי סוף ספטמבר המחניקים, לפני שנה, בשעה שאשתו התכוננה לעלות על מיטתה, הגיש לה קורט את הגלולות. "הנה", אמר לה, "הבאתי לך את מה שאת צריכה." פרידה החזירה כסיד. עיני בעלה היו נעוצים בפניה, כחולות ונוקשות כי פלדה. היא בלעה את הרעל.

ידידה במקום אשה. השקט המוחלט בדירת שפר לא מצא חן בעיני השכנה. היא חששה שמא נכשלה פרידה ברגליה ונפצעה, ניגשה אל דלת הדירה. הדלת הייתה נעולה. השכנה נכנסה פנימה, גילתה את פרידה שקועה בשינה עמוקה במיטתה. קורט הוועק מייד מעבודתו. בקשתו הי ראשונה הייתה כי השכנה תמסור למישרתה כאילו הוא אשר גילה את ניסיון ההתאבדות. דות. 100 שעות ישנה פרידה. כאשר התי עוררה, הבינה כי לא נותר כל טעם לחיים משותפים עם בעלה. היא עברה להתגורר בבית קרובים בתל-אביב. אל הדירה בי קריית-ביאליק הכניס קורט את ידידתה, יהודית ינקוביץ. למען הילד הסכימו בני הזוג לא לספר על חלקו של הבעל בניסיון ההתאבדות.

אולם כאשר מכר קורט את הדירה,

"לעמרם בלוי אין דם", רטנו המתפורים המאוכזבים. אחרים ניסו להצדיק את ביטול ההפגנה: "עיריית חיפה החליטה לשמור על השבת", ולראייה: במקום מכירת כרטיסים פומבית בשבת. נמכרו הכרטיסים עליידי גויים-שלישבת, ערבים הגרים בי שכונות.

גם המציגים הדתיים בתערוכה התפשרו בנקל עם מצפונם. הם פשוט תלו שלטים על מוצגיהם: "תצוגה זו סגורה בשבת" והקהל המשיך להתבונן במוציגים ובמודעה.

דרכי אדם

המונח יאה לפרידה
פרידה וקורט שפר, תושבי קריית ביאליק, היו זוג מאושר. הבעל עבד כמהנדס חשמל בבתי-היוקוק. אשתו טיפלה בבית בבגס הקטן.

עד אשר לפני שלוש שנים נפגעה פרידה במחלה ממארת חסרת-מרפא. מרכז עצביה

העם

לוע החותח
על גיבעה ממזרח לנחל-עוז, מאות מטרים מגובל רצועת עזה. עמד גבר בעל פנים מוכרות וקרא מן הכתב כמה שורות. משה דיין, ראש המטה הכללי של צה"ל, הספיד את רועי רוטנברג, אחד משני הקורבנות האחרונים של גבול הירצועה השותת-דם.

לא היה זה הספד רגיל. משה דיין, שבאותו יום עצמו מלאו לו 41 שנה, אינו רק החייל הראשי במדינה, הוא גם דובר של השקפה מסוימת על עתיד המדינה, שהיא בלי ספק נחלת הרוב הגדול של הדור הצעיר. בעולם לא הוגדרה במילים כה פיוטיות וברורות.

"גזירת הדור". קבע הצבר מנהל, בגילוי-לב נדיר: "אל נא נטיח היום האשמות אל הרוצחים. מה לנו כי נטען על שינאתם אלינו? שמונה שנים הינם יושבים במחנות הפליטים אשר בעזה, ולמול עיניהם אנו הופכים לנו לנחלה של האדמה והכפרים בה ישוב הם ואבותיהם."

במילים עוקצניות הגדיר הרמטכ"ל את אותם הסבורים כי השקט עלול לחזור לגבולות המדינה — תיקוה שהתפתחה ביתר עוז גם בצמרת המדינה, למחרת ביקורו של דאג האמרשילד*. אחר הגיע דיין אל שיא דבריו:

"דור ההתנחלות אנו, ובלי קובע-פלדה ולוע-התותח לא נוכל לטעת עץ ולבנות בית... זו גזירת דורנו. זו ברירת חיינו — להיות נכונים וחמושים, חזקים ונוקשים, אך כי תישמש מאגרופנו החרב ונכרתו חיינו."

היתה זאת האידיאלוגיה של המבצר המנותק, שאינה מאמינה בשום אפשרות של שלום מרחבי והרואה את תפקיד הדור כעמידה מתמדת בחזית. היא לא הייתה חדשה. אולם מעולם לא בוטאה בצורה כה חדה וקיצונית.

דת

עלי בריקות לא יפגש
בשבת בבוקר דתמה חיפה התחית ל-העתק מדוייק של עיריה עזובה, כפי שהיא מופיעה בסרטי המערב הפרוע. אווירה של "בצהרי היום" הייתה נוסכה על פני הירחובות השוממים. רק בסביבות כיכר חמרה, תערוכת התעשייה, הצטופפו אנשים על מדרכות, משני צידי הכביש, תפשו עמדת על מעקה בית-השימוש הצעיר. דת על מנגינת הרקע סיפקו פעמוני הכנסיה השכנה. אך במקום בוקרים רכובים על סוסים, דתרו ברחובות טנדרים ירוקים, עמוסי שרירים חבושים קובע-פילדה ו-מוויגים באלות.

רמקולים וגרזנים. בעוד שבשאר ערי הארץ נערכו הפגנות-מחאה שקטות בגדל חילול השבת עליידי פתיחת תערוכת התעשייה, שמרו דתיי חיפה על רגשותיהם הדתיים מלהתפרץ. יומיים קודם לכן קרא אבא חושי, ראש העיר, ליעקוב כץ, סגנו מטעם אגודת-ישראל, להסביר לו כי ערי-כת הפגנות בשבת תעלה לו בכסאו. על

* מזכיר האו"ם באותה תקופה.